

У ЧОРА споўнілася дваццаць год з дня пачатку Вялікай Айчыннай вайны.

Гэтая дата адгукнулася ў сэрцах мільёнаў, што былі ўдзельнікамі самаахварнай барацьбы савецкага народа супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Гэтая дата адгукнулася і ў сэрцах юных, маладых, што ўжо ўста-даваліся пад мірным небам Радзімы, пасля таго, як змоўклі гарматы.

Гэтая дата напамінала ўсім людзям: — Будзьце пільнымі! Бара-жцеся! Не дайце паўтарыцца трагедыі, што забрала мільёны жыццяў, што прынесла чалавеч-тву незлічоныя пакуты.

«Сёння, у дваццатую гадавіну з дня вераломнага нападу гітлераў-цаў на Савецкі Саюз, — гаварыў таварыш М. С. Хрушчоў у сваёй прамове на сходзе пра-дстаўнікоў грамадскасці Масквы 21 чэрвеня 1961 г., — нашы думкі звяр-таюцца да тых, хто аддаў сваё жыццё за свабоду і незалежнасць вялікай Савецкай Радзімы. Ніколі не згладзіцца з памяці народа вя-лікі подзвіг слаўнай вайны! Са-вецкай Арміі, Ваенна-Марскога Флоту, доблесных партызан і па-рызанаў, якія загінулі смерцю хва-рбы ў баях супраць фашысц-кіх захопнікаў. Мы вечно будзем памятаць аб мільёнах мірных са-вецкіх людзей, якія загінулі ў гэ-тай страшнай вайне. У нашай край-ня нямта такой сямі, якая не стра-ціла б мужа або сына, брата ці бацьку, дачку або сястры».

Вялікая Айчынная вайна пача-лася ў ходзе другой сусветнай вай-ны, спароджанай супярэчнасцямі сучаснага манэпалістычнага ка-піталізму і развясняў германскім імперыялізмам.

У той час Германія была моцнай у эканаміч-ных і ваенных адносінах дзяржавай. Гэтую моц яна набыла дзякуючы паспяху ў перамогах у першай сусветнай вайне, англійскай, фран-цузскай, італьянскай, якія разлічвалі з'явіліся ў асо-бе германскага імпе-рыялізму сілу, золь-ную разграміць першую ў свеце сацыялістычную дзяржаву, заду-шыць міжнародныя рэбачы, ка-муністычны рух. Але палітыка тур-навання і змовы з агрэсарам па-вярнулася ўрэшце супраць тых, хто яму дапамагаў узбройвацца. Англія, ЗША, Францыя вымуш-ны былі пайсці на супрацоўніцтва з намі, каб выратаваць уласнае існаванне. Германскі фашызм пра-гнуў сусветнага панавання. Ён за-нявольваў адну за другой краіны Еўропы.

22 чэрвеня 1941 года германскі фашызм рынуўся на савецкую зямлю. Ён не меў смерці і знішчэн-ня. Запалелі нашы гарады і сёлы. Танкі з чорнай свахмыскай на-шчэду на дратвалі збегнуць на палях, якую так дбайна вырошчвалі ка-лгаснікі. Знішчылі дзесяткі мілья-наў савецкіх людзей, расчлانیлі нашы Радзіму, ператварылі яе ў калонію — вось якая мэта была ў гітлераўскай Германіі.

Над Савецкай краінай нависла вялікая небяспека. Гэта было вы-прабаванне, якое раней ніколі не ведалі гітлеры.

У самых цяжкіх умовах, выклі-каных нечаканым нападу вора-га, нашымі няўдачамі на першым этапе ваенных дзеянняў і часовай страйці вельмі рэзкім тэрыторыі, захопленай гітлераўцамі, савецкі народ пад кіраўніцтвам Кама-ністычнай партыі здолеў мабіліза-ваць сілы для адпору захопні-кам, эвакуіраваць у тыл тысячы прамысловых прадпрыемстваў, а-рганізаваць адважны вайсковы гаспадарку, рэзка павялічыць па-творчасць узброенай, расчу-ваўшы абодва вайны ў сваю карысць і дбаючы поўнай перамогі над ворагам.

Савецкі народ праявіў супра-дую стайкасць, вялікі дух, піль-ныя сацыялістычны патрыятызм. У іх перамогі над ворагам савец-кі народ без ваганняў пайшоў на суровыя выпрабаванні і вя-лікія ахвяры. Германія змагалася вай-на на фронце. Самаахварная пра-цавалі рабочыя на заводах, ка-лгаснікі на палях. На тэрыторыі, часова захопленай гітлераўцамі, разгарнуліся магутныя партызанскі рух. У адзіным імкненні перама-чы і змагаліся савецкія людзі. Гэта быў масовы героізм. Гэ-та быў героізм усяго народа, які вынес на сваіх плячах асцюны цяжар другой сусветнай вайны, яму належала рашучая роля ў разгроме фашысцкай Германіі і ле савецкай.

Перамога Савецкага Саюза бы-ла глыбока значнамерная, яна вы-нікала з катэры перавагі са-цыялістычнай сістэмы.

Перамога Савецкага Саюза бы-ла сусветна-гісторыя, яна пры-вала да ліквідацыі фашысцкай парадка ў Германіі і ў заняво-леных ёю краінах Еўропы. Га-луны вынікам другой сусветнай вайны з'явілася карнінае змянен-не сусветнага сілу ў карысць са-цыялізма. Перамога сацыялістычна-й рэвалюцыі ў Кітаі і ў радзе ін-

Пад мірным небам

— Мамачка, якая цудоўная раніца!

Фотазвод С. Чыршкіна.

НЯХАЙ ПАНУЕ МІР НА ЗЯМЛІ!

шых краін. Узнікла сусветная сі-стэма сацыялістычных дзяржаў. На новую, больш высокую, сту-пень узняўся рабочы і камуні-стычны рух ва ўсім свеце. З ня-бачанай сілай разгарнулася на-цыянальна-вызваленчая барацьба народаў каланіяльных і залежных краін.

Мінаюць гады, усё больш і больш аддаляюцца, адыходзяць у гісторыю падзеі суровай вайны, але не меркне святло нашай вя-лікай перамогі. Памяць народная барацьбы легенды і былі аб героі-чных подзвігах сымол і дачка Айчын-най. Растуць новыя і новыя па-кленныя моладзі, яны пазнаю праўду аб Вялікай Айчыннай вайне ад сваіх бацькоў, з тораў літарату-ры і мастацтва, пазнаю глыбокі сэнс самаахварнага служэння Радзіме, і неамагчыма перабыліць такога сапраўднага невымернага зна-чэння багатых традыцый, героічных подзвігаў народа для справы ка-муністычнага выхавання подра-стаўчых пакаленняў. Неамагчыма перабыліць значэння тораў літаратуры і мастацтва, у якіх праўдзіва, у высокамастацкай фор-ме адлюстравана героічная ба-рацьба савецкіх людзей супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Савецкая літаратура і мастацтва заўсёды былі моцна свабод-ным адзіствам з народам. У іх агульны ідэалы, агульныя мэ-ты. З першых дзён Вялікай Айчын-най вайны савецкія літаратары і дзеячы мастацтва ўключыліся ў барацьбу з ворагам. На перадавой лініі разам з салдатамі можна бы-ло ўбачыць і пісьмёнікаў, і маста-каў, і кінаператараў. У сваіх творах яны ўспелі ўключыць героізм савецкіх воінаў, натхнілі іх на подзвігі, па-казвалі самаданаўную працу наро-да, які забяспечваў фронт усім на-абодным.

Вялікая Айчынная вайна нарадзі-ла вельмі рэзкую літаратуру, вельмі-ручную скрабінцу тораў мастацтва, у якіх адлюстраваны рэальны ста-роўкі гісторыі Савецкай Радзімы. Гэтая скрабінца няспынна папайня-лася ў пасляваенныя гады, па сва-іх слядах вялікіх падзей. Папай-нялася яна і цяпер. Гісторычныя рашэнні XX і XXI з'ездў КПСС, а таксама ліквідацыя вынікаў куль-ту асобы спрыялі таму, што ў ад-люстраванні Вялікай Айчыннай вайны адкрыліся новыя перспек-тывы. Гадунава адметная рыса лепшых твораў аб Вялікай Айчын-най вайне звольнаеца ў тым, што ў іх героізм савецкага чалавека па-казаны як высокае патрыятычнае паводжэнне, як свядомое сама-ахварванне ў імя камуністычных ідэалаў, што аўтары гэтых твораў імкнуліся падаць шырокія карці-ны, шырокія далёкаглядзі.

У сувязі з гэтым негавя не за-значыць, што ў апошні час з'я-віліся асобныя творы аб вайне з вуз-кімі героізмамі, з героізмам, чый унутраны свет абмежаваны і не-выразны, творы, дае якая змяд-заны той сапраўдны героізм па-

чатак, які ўласцівы нашым леп-шым мастацкім здабыткам.

Вядома, што які ні шмат у нас створана кніг і твораў мастацтва аб Вялікай Айчыннай вайне, але гэ-тая тэма не вычарпана. Нашы пісьмёнікі і мастакі не раз яшчэ будуць звяртацца да гэтай натхня-ючай тэмы. І несумненна, што но-выя поспехі будуць зважаныя як-раз на шляху глыбока праўдзівага паказу героічнага, на шляху высо-камастацкага асэнсавання з'яў-і падзей ваеннага часу.

Даўно адгрымела вайна. Яна да-ла памятнасць, павучальныя ўрокі аматарам агрэсіі. Аднак жа такія ўрокі сутнасці манэпалістаў, што яны не суміваюцца. Тая ж сямей-рэакцыйныя сілы капіталістычных краін, айнаваны ў развясняў другой сусветнай вайны, не адмо-віліся ад сваіх воражых чала-вечных панаў, не скілілі рэабі-літацыі імперыялісты разам са сваімі савецкімі стварылі гі-ганцкі апарат вайны. Яны аргані-завалі агрэсіўныя блокі і мовства ваенных баа акол краіны Савец-кага Саюза і іншых сацыялістычных краін. Яны накіравалі вельмі-ручныя заласы ядзерна-ракетнай аб-роі. Яны зноў садзейнічалі ад-раджэнню прагнага германскага імперыялізма.

Але сілы міру сёння непараў-нальна больш моцныя, чым гэта было дваццаць год назад. Сёння ідзе магутны лагер сацыялізма. Сусветная сістэма сацыялістыч-ных краін мацее з кожным годам і ператвараецца ў рашучы фактар развіцця чалавечага грамадства. Сёння ва ўсім свеце шырока раз-гарнуўся рух прыхільніцтва міру. Савецкі Саюз ідзе ў авангардзе змагары за мір, за мірнае суі-снаванне дзяржаў з розным гра-мадскім ладам, за нацыянальную незалежнасць і сацыяльны пра-грэс, за далейшае згуртаванне вя-лікай садружнасці сацыялістыч-ных краін.

«Мы, камуністы, — падкрэсліў таварыш М. С. Хрушчоў у сваёй прамове на сходзе прадстаўнікоў грамадскасці Масквы 21 чэрвеня 1961 г., — верым у перамогу вя-лікай ідэі марксізма-ленінізма, у імя якой, не шкадуючы ні сіл, ні жыцця, савецкія людзі змагаліся гады другой сусветнай вайны. І імяна таму, што мы верым у сваё ідэі, мы выступалі і высту-паем за мір і дружбу паміж на-родамі, змагаемся за ўсёагульнае раззбраванне».

Савецкі народ заняты стварэн-ня працы па выкананню сямі-гадовага плана. Адназначны да-дзены гадавіну Вялікай Айчыннай вайны, шануючы памяць мільянаў сваіх сымол і дачка, што загінулі ў бітвах з фашызмам, савецкі на-род рашуча выступае супраць про-шучай агрэсара. У сім салідарны ўсё простыя людзі свету. Яны па-трабуюць:

— Не дапусцім новай імперыя-лістычнай бойні Няхай пануе мір на зямлі!

ПРАЛЕТАРЫ! УСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СЯЮЗА ПІСЬМЁНІКАЎ БССР.

№ 49 (1583)

Пятніца, 23 чэрвеня 1961 года

Цана 4 кап.

ПОДЗВІГ НАРОДА

Сход прадстаўнікоў грамадскасці Масквы ў сувязі з 20-годдзем пачатку Вялікай Айчыннай вайны

за Ф. І. Голікаў, Маршала Са-вецкага Саюза І. Х. Ваграмян, С. С. Вірушоў, С. М. Бузэньнін, А. І. Яроманка, І. С. Коней, К. С. Маскаленка, К. К. Ракасоўскі, С. К. Цімашэнка, В. І. Чуйкоў, Галоўны Маршал авіяцыі К. А. Варшынін, адмірал флоту Савец-кага Саюза І. С. Ісакіч, адміралы С. Г. Гаршкоў і А. Г. Галаўко, маршалы ролу войск, адміралы І генералы, прадстаўнікі грамад-скасці стацыі.

Сход адкрыўся першым сакратар Маскоўскага гарадскога камітэта КПСС П. Н. Давыдаў.

Па прапанове Маршала Савец-кага Саюза Ф. І. Голікава ўдзель-нікі сходу пад бурным апладыс-ментам выбарчы таварыш прэ-зідыум у складзе Прэзідыума ЦК КПСС на чале з таварышам М. С. Хрушчовам.

Урачыстая мінула — у залу ўносяць Сігн Перамогі, які запун-саву над рэйскагам у памятны красавіцкі дзень сорак пятага года. Усе прысутныя ўстаюць і горава апладыруюць. Сігн ясе адзін з удзельнікаў штурму рэйс-стага Герой Савецкага Саюза па-люкоўнік К. Я. Самсонаў. Разам з ім — Герой Савецкага Саюза М. А.

Ягораў, М. В. Кантарыя, якія ўзялі гэты гістарычны сігн ва-купале фашысцкай цягачалі. Мі-кіта Сяргеевіч Хрушчоў моцна па-ціскае рукі доблесным героям вай-ны.

Слова да дэклара аб 20-й га-давіне з дня пачатку Вялікай Айчыннай вайны даеца міністру абароны СССР Маршалу Савец-кага Саюза Р. Я. Малайкоўскаму.

На сходзе выступілі Маршал Савецкага Саюза В. І. Чуйкоў, адмірал А. Г. Галаўко, генерал арміі Н. І. Крылоў, адзін з ка-мандзіраў партызанскіх злучэнняў А. Н. Сабур'яў, удзельнік штурму рэйскага М. А. Ягораў, прасла-лены бітвай тройцы Герой Савец-кага Саюза А. І. Пакроўскі, член Савецкага камітэта абароны міру, маці двух герояў Савецкага Саю-за, загінуўшых смерцю хва-рбы ў баях за Радзіму, Л. Г. Касма-дзяўніцкая.

Сустрачы бурным апладыс-ментам, на сходзе з прававой вы-ступіў Першы сакратар ЦК КПСС і Старшыня Савета Міністраў СССР М. С. Хрушчоў.

Промова таварыша М. С. Хру-шчова была выслухана з вельмі-най увагай і неаднаразова пера-палнялася гарачымі апладыс-ментам.

Удзельнікі сходу аднадушна прынялі прымяненне Цэнтральнаму Камітэту КПСС і Савецкаму ўра-ду.

Аркестр выканаў Дзяржаўны гімн Савецкага Саюза.

(ТАСС).

ВЫСТАЎКА ТВОРАЎ МАСТАКОЎ КІНО

У аграговым Даме афіцэраў ад-крылася першая выстаўка работ мастакоў беларускага кіно.

У дзёх залах экспануюцца ас-кізы дэкарацый, касцюмаў, выка-наныя мастакамі Е. Ганініным, Ю. Бульчаным, В. Белавусавым, В. Бяровічам і іншымі майстра-мі вышукнага мастацтва. Амаль 170 плакатаў і карнаў з філь-маў адлюстравалі работу над карцінамі «Мікола-паравоз», «Зялёны агні», «Гадзініны спы-ніліся апоўначы», «Чырвоныя лі-ста» і іншымі. Яны па-свойму рас-казваюць аб невядомых баках стварэння мастацкіх карцін, якія палёбілі дзесяткі мільянаў са-вечкіх глядачоў і наведвальнікаў кінатэатраў зарубенных краін.

Інваторыі з экспанатаў апава-даюць аб рабоце над новымі філь-мамі «Чалавек не здаецца», «Пер-шы выпрабаванні» і іншымі, якія ндаўна вышлі на экраны.

(БЕЛТА).

Фільм пра абаронцаў Брэста

Мінская студыя навукова-папу-лярных і дакументальных філь-маў стварыла новую дакументаль-ную карціну ў дзёх частках «На-тадзёныя славы» — аб героях Брэс-цкай крэпасці. Аўтары сцэнарыя Р. Няхай і П. Прыходзька, ре-жысёр М. Гарбункоў, апэратар Р. Масальскі.

У новым творы беларускага да-кументальнага кіно паказаны пер-шыя гадзіны барацьбы мужных абаронцаў супраць нямецкіх ану-пайцаў, якія з абрушвалі на крэ-пасць агонь 500 гармат і дзесят-наў самалётаў. У карціне выкары-станы архіўныя матэрыялы з ня-мецкіх кіназдымаў, бааў вакоў крэпасці, музейныя экспанаты. Даманструюцца кадры, на якіх зняты ўдзельнікі абароны крэпа-сі, што засталіся ў жыццё.

У гэты дні фільм выходзіць на экраны расійскіх і чэхаславацкіх так-сама паказваюцца па Мінскаму тэ-лечачыню.

УЗНАГАРОДЖАННЕ ГАЗЕТЫ

У сувязі з сарагогоддзем і за-спэкут у камуністычным выхаван-ні савецкіх воінаў! Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР узнага-родзіў газету Беларускай ваеннай аграды «Во славу Родины» Ганаро-вай граматай Вярхоўнага Сае-та Беларускай ССР.

Ганаровай граматай і граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР узнагароджана таксама гру-па работнікаў радыёцкай газеты і друкарні «Во славу Родины».

СУСТРАЧА З ЧЭХАСЛАВАЦКІМ ЖУРНАЛІСТАМ

У Мінск прыехаў вядомы чэх-славацкі журналіст, галоўны ре-дактар часопіса «Свет Саветам» Аляксей Путур. Госць нашай ста-ліцы пазнаёміўся з жыхам пра-поўных Мінска, пабываў на аўта-мобільным заводзе, камвольным камбінаце, наведаў майстэрні ма-стакоў. У радыцкім часопісе «Бе-ларусь» адбылася цёплая сустрача супрацоўнікаў з А. Путур, на якой госць расказаў аб выдавец-кай справе ў Чэхаславацыі.

3 ТВОРЧЫМ УЗДЫМАМ

НАСУСТРАЧ XXII З'ЕЗДУ КПСС

ХАРАКТВО ДУШЫ

На фоне становішча маладых рабочых. У яго поглядзе, накіраваным уда-лячы — энергія, юнацкі запал. Гэта лепшы токар завода за-вочны станкоў Мікалай Чапу-ренка, наватар, член заводскага камітэта. Нядаўна ён змяніў матроскую форму на адзенне ра-бочага.

— Убачыць рост чалавека, уздым яго духоўнага сілу — ці ж гэта не радасць для сапраўднага мастака? — гаворыць жывапісец Пётр Яніч.

Так, Яніч любіць героў сваіх твораў, быццам радуецца харак-ту іх душы, бачыць натуре. Не-калькі год назад ён намаляваў партрэт былога марала. Але ма-стака цікавіць далейшы лёс ма-ладага рабочага. Ён зноў ідзе на за-вод. Так паяўляецца новы партрэт Чапуренкі. Ткачыка, сле-сар-станкабудульнік, зборшчык электрыкалад, студэнтка — про-стыя савецкія людзі, сілныя, але багатыя духоўна, прыцягваюць увагу мастака. І ён знаходзіць трапныя фарбы для раскрыцця іх унутранага сусвету.

З асаблівым захапленнем рас-казвае Пётр Яніч аб сваёй апош-няй творчай задуме. Зусім ня-даўна ён пабываў у калгасе «ХVIII партыз» Тамачынскага раёна, пазнаёміўся там з камса-молькай Марыяй Петрусэвай. Ма-рыя — аграном, добраахвотна ўзнаваляла спачатку адну, потым другую адстаючую паляводчую бригаду.

Як жа перадаць шэрады хара-ктеру, арганізатарскі талент дзевяцігадовай камсамолькі, па-казаць яе гаспадарыні бригады? Мастак маладога братадзіра на фоне маладога ільну, шырокіх калгас-ных прастораў. І вырастае апа-этызаваны вобраз аднаго з ге-роў нашых дзён. Пакуль што гэта толькі эскіз. Але і па эскізу можна меркаваць аб удалым кампазіцыйным вырашэнні парт-рэта.

— Паказаць веліч і прыгажосць савецкага чалавека — будаўніка камунізма — да гэтага заклікае пісьмёнікаў, мастакоў, кампазі-тараў М. С. Хрушчоў у сваім артыкуле «Да новых поспехаў лі-таратуры і мастацтва», — гаво-рыць П. Яніч. — Мудрыя парады Мікіты Сяргеевіча, што шчыра рязкова з дзеямі мастацтва павялічваюць нашы сілы.

Думкі П. Яніча аб натхняючым уздымні артыкула М. С. Хру-шчова падыляюць усе мастакі

Віцебска, з якімі нам давялося гутарыць. Цэнтральнай тэмай творчасці большасці мастакоў з'яўляецца паказ людзей пера-дніх кроаў сямігодкі, ралізых су-часнікаў і героў нашых дзён.

Нядаўна з творчай пэздыі ў саўгас «Азярыц» Глыбоцкага раёна вярнуліся мастакі А. Тал-кач, М. Міхайлаў, Л. Мішурны. Восем дзён сустракаліся яны з перадавымі людзьмі саўгаса — паляводамі, жывёлаводамі, ме-ханізатарамі, цікавіліся іх работай, жыццём, адпачынкам. Немалява-лі рол партрэтаў перадавых лю-дзей вытворчасці для якасцова-клуба, аформілі стэндзі працоўнай славы, зрабілі малюнк для дзі-цячага сада. А цяпер, прыехаў-шы ў Віцебск, мастакі стварылі цэ-люную галерэю партрэтаў сваіх новых сяброў.

Адзін са старэйшых віцебскіх мастакоў У. Кухарэў паказаў нам дзве свае апошнія работы — партрэты Героў Сацыялістычнай Працы Ільінавадкі Валыніны Ка-роты і свінаркі Марыі Ігната-вай.

НЕУМІРУЧАЯ ТЭМА

Аб мужнасці і героізме савец-кіх людзей у грозны і суровы час Айчыннай вайны нельга пісаць цяпер так, як пісалі раней, па-слядах вялікіх падзей. Патрэбна глыбокая, высокамастацкая філа-сofsкае прапнікненне ў неўміручую тэму.

У мінулым годзе П. Яніч дэма-страваў на абласной выстаўцы твор «Заложнік».

Задумаў новую карціну аб вай-не і мастак А. Каржанеўскі. Ён піша пра абалёскі надольшчы-каў, подзвігі якіх яшчэ не ад-люстраваны ў жывапісе. Ужо ёсць эскіз карціны. Камсамольны паказаны ў лесе, ля вогнішча, пе-рад прыняццем прысягі. Мастак імкнецца да знешняга падабекс-та герояў, але, на наш погляд, ма-ла дае аб арыганальнасці кам-пазіцыі. Камсамольны стаяць пе-рад вогнішчам гуртам, іх твары даволі аднастайныя.

САМАЕ ЗАПАВЕТНАЕ

У кожнага мастака ёсць свая, запаветная тэма. Адзін прыся-гае гэтай тэме многія гады, дру-гі — аддае ўсё жыццё.

А што больш за ўсё хвалюе заслужанага дзеяча мастацтва Я. Нікалава?

— Вы ж ведаеце, — гаворыць Яўген Дамітрэвіч, — я мастак-дэкаратар, афармлюю спектаклі. Мастак не проста механічна вы-конвае патрабаванні драматурга і рэжысёра, малое дэкарацыі згодна аўтарскіх рэмарак. Ён

імкнецца знайсці апапаленыя формы для больш глыбокага а-нараўнення ідэі спектакля. Ціка-вы ў гэтых адносінах з'яўляюцца дэкарацыі да спектакля «Выгна-не блудніц» на п'есе І. Шмякі-на.

Але няўжо мастак Я. Нікалаў абмяжоўвае сябе толькі тэатраль-най работай? Ён прыносіць эскі-зы, схаваныя пакуль што ад ста-роных вачэй.

...Возера. Рассейваецца раніш-ні туман. Узыхоліць сонца. Ціка-плыве човен, а ў ім Ленін са стрэльбай цераз плячо. Ленін па-паяваўні — такіх твораў ўжо ёсць. Але па задуме Я. Ніка-лава Ленін са стрэльбай — не проста паляўнічы, а лугушнік, які пільным, празарлівым вокам углядаецца ў блізкае савітанне.

Паказаць Леніна простым, ча-лавечным чалавекам — гэта не-значыць акружыць яго дробнымі быт. Міжасялая ўспамінаюцца апошняя апавесць Эм. Казакеві-ча «Сіні сытыка», дзе аўтар про-ста жывапісе правадары рэвалю-цыі. У пачатку апавесці мы та-каса бачым Ільіна, які плыве на чаўне па возеры. Гэта жыццё, чалавечны чалавек, але чалавек незвычайны — вялікі стратэг, філосаф, правадар.

— Мне вельмі б хацелася, — гаворыць мастак, — закончыць сваю работу, якую я выношаю ўжо многа год, да XXII з'езда КПСС.

Мы назавалі дэяча не ўсіх ві-цебскіх мастакоў, успомнілі толь-кі пра некаторыя творы, што на-раджаюцца ў гэты дні.

У адным страі з прафесіянала-мі, з тым жа творчым уздымам, як і яны, рытууюць свае падарун-кі з'езду партыі самадзейныя мастакі Віцебшчыны. Рабочы до-мабудульніца камбіната Мікалай Гвоздзікаў піша серыю партрэтаў сваіх сяброў па рабоце членаў бригады і ўдзячы камуністыч-най працы. Арханскі самадзей-ны мастак Анатоль Васілеўскі і Аляксандр Лундэў ствараюць на ільнокамбінаце галерэю партрэтаў перадавых. Полацкі ўмелец Ана-толь Міхеев выразіе з дрэва серыю вобразаў героў белару-скіх народных казак.

Самадзейным мастакам дапама-гаюць прафесіяналы. Нядаўна яны праявілі пісьцельны семінар пры Даме народнай творчасці, пазна-ёмілі пацянаючых мастакоў з асво-еным выяўленчага мастацтва.

З творчым запалам, з сапраў-най узнёсласцю і натхненнем пра-цуюць у гэты дні віцебскія ма-стакі.

В. ВІКТАРАЎ.

Сорак першых — шэсцьдзесят першых

Тысячы жыхароў Мінска накіра-валіся ўчора на плошчу Перамогі, каб ушчыскаць вайні ў памяць тых, хто аддаў сваё жыццё на палях бітваў у суровыя гады Айчыннай вайны. Вясёлым патокам ішлі былыя салдаты і партызаны, та-тні гаспадыні, моладзь, воіны Са-вецкай Арміі. На янках — карот-кія, лакайныя надпісы: «Муж-ным воінам, аддаўшым жыццё ў абароне Радзімы», «Партызанам і партызанкам Беларускай, «Воінам-паравожцам». Колькі цёплым і простых словах, колькі ўдзячна-сці.

Гучаць урачыста гімны С

Неўзабаве на кніжных паліцах з'явіцца зборнік «Геральдныя абароны» пра мужных вояў і камандзіраў 42-й і 6-й стралковых дывізій, якіх у навагодніх гадах 1941 года першымі прынялі бой за Радзіму ў крэпасці над Бугам.

Гэтую кніжку рыхтавалі для друку Інстытут гісторыі Акадэміі навук БССР і Музей абароны Брэсцкай крэпасці.

Першыя тры тысячы экзэмпляраў гэтай зборнікі (ён выходзіць 25-ці тысячамі тэражым), якія вышлі ў свет, іх рэдакцыя сацыяльна-эканамічнай літаратуры Дзяржаўнага выдавецтва БССР уявіла спецыяльнай машынай накіравала ў Брэст, куды сягоння прыехалі многія аўтары гэтай кніжкі — былыя камандзіры, байцы, дзеці, жонкі і вахаванцы палка. Сярод іх Герой Савецкага Саюза, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР П. Гаўрылаў, А. Вінаградзеў, дэпутат Вярхоўнага Савета Армянскай ССР С. Матвасян, Герой Савецкага Саюза М. Мяснікоў, Н. Кантороская, Р. Абакмава, П. Клыпа, Ф. Жураўлёў, А. Пятліцкі і іншы.

Зборнік адкрываеца ўступным артыкулам начальніка Музея абароны Брэсцкай крэпасці А. Крупнікіна. Аўтар артыкула прыводзіць шмат новых дакументаў нямецкага камандавання, якое кіравала штурмам крэпасці ў 1941 годзе.

У кнізе змешчаны ўспаміны 73-х удзельнікаў абароны. Да кожнага артыкула дадаецца партрэт і кароткая біяграфіяна даведка абаронцы.

Чытач у кнізе знайдзе партрэты загінуўшых герояў абароны, шматлікія рэпродукцыі карцін вядомых савецкіх мастакоў, фотакопіі дакументаў і фотаздымкі рэліквій баявой славы.

Ніжэй друкуецца ўрывак са змешчаным у кнізе ўспамінай былога палітрука 455-га стралковага палка Патра Паўлавіча Кашкарава.

З 26-га чэрвеня 1941 года Патро Паўлавіч выконваў абавязкі начальніка штаба эскадрона ў абароне Цытадэлі. 30 чэрвеня пры нападзе фашыскай авіяцыі ён быў цяжка паранены. У гэты ж дзень П. Кашкароў страціў прытомнасць і фашысты яго захапілі ў палон.

П. Кашкароў знаходзіўся ў лагерах ваеннапалонных у Бяла-Падляска, Замосці, Хамельбургу і Юрэнбергу. Тут ён прымаў актыўны ўдзел у антыфашыскай арганізацыі ваеннапалонных.

Цяпер камуніст П. Кашкароў працуе ў Маскве на адной з аўтабаз. Ён ўзнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга і медаламі.

Савецкі характар

Здаецца, ніколі не былі такімі прыгожымі чэрвеньскія дні, як у 1941 годзе. Багаты ўраджай спеў на палях, збожжы стала ў рост чалавек, прырода пачала адпачываць. Людзям за іх страцітую працу. Жыццё з кожным годам становілася ўсё лепшым, прыгажэйшым і багачэйшым.

Маладой Савецкай дзяржаве ішоў дзясяты чвэрты год. Усюды савецкія людзі былі заняты мірнай стваральнай працай. Толькі 6 жыві і радавацца, як рантам...

...21 чэрвеня позна вечарам я вырваўся ў крэпасць. Ішоў не спяшаючыся, нота была ціхая, глыбокая, маўклівая.

Мінуў Паўночны брань. Усходні фронт, мост праз раку Мухавец. Троххарацкую брань і ўзяў кірунак направа. Дзе-нідзе чуліся асобныя галасы чырвонаармейцаў. Я падняўся на другі паверх. Тавааршы мае ўжо спалі глыбокім сном. Не спалі толькі дзявалы і дзяжурны на 455-му палку. Я лёр і моцна заснуў.

Прачынуўся ад моцнага выбуху, падбег да акна, але ў гэты час выбуховая хваля выбіла шыбы з рамы. Аскошкі шыбы парэзалі мне твар. Над крэпасцю ўзляцела палыха. Гітлеравыя лётчыкі авіяцыі пачалі павольна і неспешна сканіраваць абшчыну. Я падняўся на другі паверх. Тавааршы мае ўжо спалі глыбокім сном. Не спалі толькі дзявалы і дзяжурны на 455-му палку. Я лёр і моцна заснуў.

Я скажыце: «Да зброі За мной!» Калі спусціцца з другога паверха ўніз, дык там сустраў дзяжурнага на штабе лейтэнанта Анатоля Вінаградзева. Я запытаўся, у чым справа. Ён паглядзеў на мяне і адказаў: «Вайна». Вінаградзеў намагаўся звязацца са штабам дывізіі, але нічога не выходзіла: сувязь была перарэзаная. Лейтэнант Вінаградзеў — валавы камандзір, удзельнік фінішкі баёў, артылерыянец. З ім мы і прынялі камандаванне падраздзяленнямі 455-га палка і 37-га асобнага батальёна сувязі...

Пасля налёту авіяцыі і артылерыянскага абстрэлу, першы штурмавы фашыскай атрад увабраўся праз Цытадэль. Як толькі ворагі разварнуліся ўздоўж казармаў 84-га стралковага палка, мы нечаканна ўварваліся ў іх у фланг. Немцы былі разрэзаны на дзве часткі. Адну з іх прышпілілі да ракі Мухавец, а другую дабілі байцы 333-га стралковага палка. Толькі часткі фашыстаў удалося на час схаватца ў касцёле.

У гэты час немцы абыйшлі нас праз Паўночна-Заходнюю брань і атакавалі вал, мабыць, з мэтай атакаваць, прыкрыццём ад палкаў праз мост Мухавец. Але і тут яны пацярпелі няўдачу...

Пасля гэтай няўдачы атакі фашыстаў сталі кідаць на нас адну за другой штурмавыя групы, кожная з гэтых груп дзейнічала ў сваім напрамку. Цэнтральная плошча крэпасці была ўсялена трунамі. Вораг стараўся абысці нас, каб адрэзаць наш раён абароны ад Холмскай і Цярэпальскай брані і будынка інжынернага ўраўнення крэпасці. Мы вырашылі ўзмацніць кругавую абарону...

Вінаградзеў узяў з сабой дна ўзводу і паспяшаўся туды. Я застаўся ў раёне абароны, каб трымаць пад агнём плошчу, а станкавыя кулямёты сканіраваў па валу берага Мухавца... Адначасова Вінаградзеў і лейтэнант Папоў распачалі рукапашны бой на масце праз Мухавец. Насілі моста ўжо гарэў. Курсынты, пеканіцы, сапёры, сувязісты ітшмакі і гратаваныя знішчаны фашыстаў, скідаў іх у рэчку. Вада афарбавалася ў барвовы колер. А групы палыха былі дровяныя на раёнам пламе. Мы захапілі многа аўтаматаў, грэнат і іншай зброі.

Два фашысты залезлі на гарышча казармы 455-га стралковага палка. У іх была задача — знішчыць наш кулямётны разлік, які хаваліся ў валу Мухавца. Не даўшы ім падняцца, Я заўважыў гэта і таксама кінуўся куды. Там, у лагунцы, прышпіліў аднаго фашыста да сцяны, скапіў яго за ногі і скінуў з даху; другі гітлеравец спачатку разгубіўся, але затым штыком двойчы мне параніў нагу. Неўзабаве я і яго скінуў у гарышча ў Мухавец.

Атака была адбита. Наступіла на момант цішыні. Фашысты ўключылі гучнагаваральнік і пачалі нас агітаваць, здавацца ў палон. Зарадкі сярэд на нас аказалася.

Тады немцы накіравалі супраць нас танкі. Яны прайшлі ў цэнтр крэпасці і прамоу наводкі былі па амбразурах і вокнах казармы. Нам давялося перабрацца з першага паверха на другі, а затым зноў на першы і ў палон. Наперад засталіся толькі назіральнікі. Вораг меў добрую зброю, а мы — мелі нязломную волю да барацьбы. Як толькі танкі ўвайшлі ў Цытадэль, фашысты зноў кінуліся на штурм. Ландзур за ланцугам, з закасанымі рукамі, з аўтаматамі напалатове, яны ішлі на

БРЕСЦКАЯ КРЕПАСЦЬ У МАСТАЦТВЕ. Руіны Цярэпальскіх вярот. Малюнак І. Мядзведзева.

сустрач нам. Мы падпусцілі іх да былога касцёла, а затым сустралі моцным кулямётным агнём. Гітлеравы не вытрымаў і ў паніжы кінуліся ўцякаць. Нас падтрымалі з левага фланга — з боку Белага палаца — байцы 84-га стралковага палка і з правага — чырвонаармейцы 333-га і 44-га палкоў. Частка фашыстаў засела ў былым касцёле, сталі ўжываць камсамата і інжынернага палка.

Непрыкметна вечарэла. Перастрэлка значна пахэсла. Мы вырашылі пераесці знішчы барысб першага дня абароны, падумаў пра параненых, дзяцей і жанчын... Мы чакалі, што на сцяганні 23 чэрвеня фашысты зноў пачнуць танкавую атаку. Вырашылі з надыходам ночы паслаць вопытных артылерыстаў высветліць навунась ушалежных гармат. Артылерыйскі парк быў размяшчаны непадалёку ад сталой камандыяга саставу і будынка казармы 455-га стралковага палка. Гэты ўчастак ахоўваў пераходны бок фашыстаў. Умоўлена былі, і дзяцка было сказаць, ці засталіся там ішны гарматы. Праўда, кінь дзень адзіз з байшоў хацеў прабрацца да батарэй, але гэты смяхчак быў падкошаны варажэй кулям.

Пад раішу кулямётна-мінамётны абстрэл вораг змяніў на бамбёжку. З правага берага Мухавца адкрыла агонь гармата. Яны многа прыслыла нам непрыемнасцей. Як толькі трохі сціхла стралянина, наш наводчык перагара гарматна-адным сарадам прымусіў зноў пачаць гармату ворага. Гадзіз

ў восьм раішым з Паўночнай браны Кобранскага ўмацавання ў напрамку да Троххарацкай браны прайшліся на вадлікай куткасі два фашыскае танкі. Напэўна, дараго ім была добра вядомая, і яны былі ўпэўнены ў тым, што тут для іх не будзе перашкод. Мы падпусцілі машыны ворага амаль да моста і вывелі са строю першы танк, другі павярнуў і пайшоў за земляны вал. На працягу 23 чэрвеня на гэтым участку абароны было знішчана нашай артылерыяй і гранатамі некалькі фашыскае танкаў і больш роты салдат.

У цэнтры крэпасці вораг не даваў нам спакою. Фашысты паўзлі, як чэрві, стараліся прабрацца ў нашы казармы пад прыкрыццём кулямётнага агню з касцёла і сталой камсамата. Трапнымі стрэламі з гармат мы прымусілі змоўкнуць фашыскае агнявыя кропкі. Атака іх зноў не ўдалася.

Нам з Вінаградзевым часта даводзілася спускацца ў падвалы да параненых сваіх баявых сабратоў, дзяцей і жанчын.

Я памятаю размову з цяжкапараненым лейтэнантам інжынернага палка. Ён ляжаў у падвале і стагнаў ад напінчанага болю. Яму аскошам разрываўся жывот, і калі я запытаў, што з ім, ён адказаў мне: «Думаю аб сваіх бацьках. Яны людзі пажылыя, усё надзея было ў іх на мяне, я ў іх адзілі». Ён памёр.

У няясносна цяжкіх умовах і днём і ночу мы вялі жорсткую барацьбу з авіяраёлімі гітлеравскіх галаварэзцаў. Напружаныя баі патрабавалі ад кожнага байца і камандзіра выключнага воінскага майстэрства, пільнасці, умения хутка арыентавацца ў складанай абстаноўцы. Літаральна на кожным кроку нас падпільноўвала небяспека.

Наступіла 28 чэрвеня. Раніца была ціхая, цёплая, шчыльна парушаная толькі голас гучнагаваральнікаў: «Забываеце сваіх камандзіраў, камісараў і камуністаў, зважайцеся ў палон. Вам будзе вартавана жыццё. Вада супраціўлення даражэе. Войскі валайкі Германіі ўзялі Ленінград, Маскву і г. д.

Палкавы камісар Фамін падняўся на скранку з-пад трапаў і сказаў: «Я, гаварышы, іду ў палон да параненых, да дзяцей і жанчын». Ён узяў з сабой двух чырвонаармейцаў і пайшоў. Мы засталіся ўдавіх з капітанам Зубачовым.

Палкавы камісар Фамін падняўся на скранку з-пад трапаў і сказаў: «Я, гаварышы, іду ў палон да параненых, да дзяцей і жанчын». Ён узяў з сабой двух чырвонаармейцаў і пайшоў. Мы засталіся ўдавіх з капітанам Зубачовым.

Палкавы камісар Фамін падняўся на скранку з-пад трапаў і сказаў: «Я, гаварышы, іду ў палон да параненых, да дзяцей і жанчын». Ён узяў з сабой двух чырвонаармейцаў і пайшоў. Мы засталіся ўдавіх з капітанам Зубачовым.

Палкавы камісар Фамін падняўся на скранку з-пад трапаў і сказаў: «Я, гаварышы, іду ў палон да параненых, да дзяцей і жанчын». Ён узяў з сабой двух чырвонаармейцаў і пайшоў. Мы засталіся ўдавіх з капітанам Зубачовым.

Палкавы камісар Фамін падняўся на скранку з-пад трапаў і сказаў: «Я, гаварышы, іду ў палон да параненых, да дзяцей і жанчын». Ён узяў з сабой двух чырвонаармейцаў і пайшоў. Мы засталіся ўдавіх з капітанам Зубачовым.

Палкавы камісар Фамін падняўся на скранку з-пад трапаў і сказаў: «Я, гаварышы, іду ў палон да параненых, да дзяцей і жанчын». Ён узяў з сабой двух чырвонаармейцаў і пайшоў. Мы засталіся ўдавіх з капітанам Зубачовым.

Палкавы камісар Фамін падняўся на скранку з-пад трапаў і сказаў: «Я, гаварышы, іду ў палон да параненых, да дзяцей і жанчын». Ён узяў з сабой двух чырвонаармейцаў і пайшоў. Мы засталіся ўдавіх з капітанам Зубачовым.

Палкавы камісар Фамін падняўся на скранку з-пад трапаў і сказаў: «Я, гаварышы, іду ў палон да параненых, да дзяцей і жанчын». Ён узяў з сабой двух чырвонаармейцаў і пайшоў. Мы засталіся ўдавіх з капітанам Зубачовым.

Палкавы камісар Фамін падняўся на скранку з-пад трапаў і сказаў: «Я, гаварышы, іду ў палон да параненых, да дзяцей і жанчын». Ён узяў з сабой двух чырвонаармейцаў і пайшоў. Мы засталіся ўдавіх з капітанам Зубачовым.

— Становіцца цяжкае, — задумліва прагаварыў капітан, — галоўнае, што рабіць з параненымі і жанчынамі, загінуўшымі тут разам з імі? Сёння ж дзень сядае амаль без тэм і віль. Вернуча камісар, дзяцей вырашым, і сёння ж дзяцей і жанчын аправім у палон, магчыма, фашысты пашкадуць жанчын і дзяцей. Другога выхаду няма.

І сапраўды, сёння дзень галадны, знішчаны байцы вялі жорсткія няроўныя баі з ворагам. Вярнуўся камісар Фамін, і па яго гвары было відаць, як цяжка ён перажываў тое, што давялося яму бачыць у падвалах. Ён апусціўся на скранку і абхапіў абедзвюма рукамі галаву.

— Камісар, — сказаў капітан Зубачов, глядзячы на Фаміна, — мы асё з начальнікам штаба гутарым і думаме, што ты нас падтрымаеш.

— У чым? — спытаў Фамін.

— Ці не лепш будзе нам паліць жанчын і дзяцей у палон, магчыма, іх пашкадуць, і яны застануцца жывымі. Усё ж такі гэты жанчын і дзеш, а не ўзброеныя салдаты.

— Я таксама прыйшоў да такога выславу, — сказаў Фамін, — накіраваць і неадкладна.

Раней, да вайны, я заўсёды думаў, што наперадзе ў мяне тысяці год. Я не лічыў дзён, а колькі іх у мяне засталася цілер? Магчыма, зусім мала, да першай рукапашнай схваткі? Так ці інакш, але і ў апошняй гадзізні трэба жыць на поўную сілу. Я выйшаў з памяшкання і пайшоў па будынку інжынернага палка. Людзі сталі на сваіх месцах. Іх зарослыя брудныя твары, пачырванелыя ад бяссонніцы і пылу вочы, акрыявалі дымным абмундзіраванні наводзілі жах.

— Ціха? — спытаў я.

— Ціха, — адказаў чырвонаармейца, — хутка, аўдзень, пачнуць.

— Яны думуюць, што перамогуць. Крэпасць яны, магчыма, і возьмуць, і нават нас тут усіх пераб'юць, але ўсё роўна перамога будзе наша, — сказаў адзін з байцоў.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАРОВ.

П. КАШКАР

ПРА ТЫХ, ХТО ВYSTAYI

Кіні «Аб тых, хто выстаі» напісаў не прабесінальны пісьменнік. Але, прачытаўшы, не разумееш, што не напісаў яе М. Яругін не мог. Неўтаймаваны думкі, памяць аб слаўных абаронцах горада Леніна ў гды Вялікай Айчыннай вайны, аб такіх блізкіх і слаўных баявых таварышах, многія з якіх загінулі, але не пранісцілі ворага ў горад-герой, не давалі спакою аўтару, былому ўдзельніку баіў за Ленінград, камандзіру ўзвода супраціўленай артылерыі. «Ніхто не ведае ўзгорачкаў, пад якімі ляжалі яны... А ў сэрцах і памяці аднапалчаніў іх вобразы жылі, гараць пяснямі. Тут і ўсемагутны час бяспільны. Не забудзе іх і памяць народная. Знойдуча красамоўца, знойдуча гусяціна, і ўзакрасіць гэтыя героі ў пяснях, у легендах, вершах».

Шмат ужо напісана выдатных твораў у розных жанрах аб ленинградскай эпапеі. І тым не менш кіні «Аб тых, хто выстаі» чытаеш не адрыўчаста. Яе сіла ў свежасці і дакладнасці фактаў, у гераічнасці і трагічнасці, абдымаючых праявах і гуманістычнасці ў іх глыбокай прайдзасці і чалавечасці.

М. Яругін раскавае аб першым, самым кіні ваяцкім годзе, аб баях за Ленінград, якія адбываліся з верасня 1941 года да сакавіка 1942 года пад Коплянамі, баях крывавага і бесперапыннага, хоць яны мелі ў асноўным мясцовае значэнне і не ўмяліся ў павелічэння Саўнабар'я. Пад ленинградскай абаронай адлюстравана ў кіні так, як яны былі бачны самому аўтару, вайну камандзіру. Памяць сэрца дапоўняе дзёнікі і запісы М. Яругіна, надала ім суб'ектыўную абарону, лірычна-успалываюча ітацыю.

Аўтар падрабязна лісавае ваяцкія абставіны, характарыстыку салдат і камандзіраў. Перад чытачом праходзіць яркія індывідуальнасці ваяц, шырока і ярка адлюстраваны ў кіні бытавы, штодзёны бок ваяцкі—барышныя людзёў за жывіц, супраць холаду, голаду, смерці. Аўтар знаходзіць велічню і гераічнае ў працэсе салдацкай адносіна да сваёй справы. Бесперапынна перамена баявых пазіцый, баі, атакі былі часткай штодзённага жыцця ваяцкі, прывычнай, хіля і веліч беспаспешнай справы, якая пераважала канцэнтры і напружэння ўсіх фізічных і духоўных сіл. «І пацягнулі за дымі дні ідэяў ідэяў гурмой. Папаўненне, атака. Папаўненне і зноў наступленне. І гэтак без канца, без краю, без перапынку, без...

М. Яругін. «О тых, хто выстаі». Выдавецтва АН БССР, 1961.

стоны рвалі блакаду Ленінграда. І праходзілі гужам эпізоды, падзеі і людзі. Усе рознае, непаўторнае, індывідуальнае».

Як у калейдаскопе, чаргуюцца людзі, падзеі, але ў цэнтры іх пастаянна знаходзіцца камандзір узвода, які валодае адно жадае—бліжэй падасці да людзей, што вырашалі лёс вайны, зазіраючы ў іх душы ў самыя цяжкія моманты, раскавае аб веліч такіх людзей, як камісар батальёна Блінаў—выдатны камандзір і талентаві партыйны ваяцкі-выжывалец; камандзір гарматы, потым узвода Цыганкоў—чалавек спакойнай упэўненасці, выключнай стойкасці і храбрасці; нахартылерыя палка Цімохін—вынаходнік універсальнага сродку барышны супраць ворага; імяныя—свабодны, зусім яшчэ юнак Аўчароў; наводчык Папоў, які страляў адзін з трох гармат, перапаўняючы адной да другой, калі ўсё ўзвод загінуў; наводчык Куркуць, які заўважыў, што вораг трапіў у варажыя цілі; повар Сільны, які нават у голад барыў суп «амаль з сакеры» і г. д.

Героі кіні—спраўдлены, не створаныя фантазіяй пісьменніка людзі. «Няма чытачоў сустрачае тут сваіх родных і знаёмых, таму што прывічаны ўдзельнікі падзей захаваліся. Знойдуча сярод чытачоў і ўдзельнікі гэтых баі».

Пераканальна раскрытае прывіч станаўлення ваяцкіх ваяцкі ў ацні вайны на вобразе самота аўтара. Апавяданне ў кіні «Аб тых, хто выстаі» ядзёна ў форме дзёніка. Дзёнік М. Яругіна—гэта яго спаведзь перад сваім сумленнем, сумленнем ваяцкі і камандзіра-камуніста, перад памяццю загінуўшых баявых таварышч. Яругін прайдзена гаворыць аб псіхалогіі ўдзельнікаў бою. Храбрасці і мужнасці не выключалі страху смерці, нават разгубленасці ў некаторых выпадках, але яны паступова становіліся часткай іх асобы, і ваяцкія становіліся ваяцкімі, а ваяцкія становіліся ваяцкімі.

Аўтар падрабязна лісавае ваяцкія абставіны, характарыстыку салдат і камандзіраў. Перад чытачом праходзіць яркія індывідуальнасці ваяц, шырока і ярка адлюстраваны ў кіні бытавы, штодзёны бок ваяцкі—барышныя людзёў за жывіц, супраць холаду, голаду, смерці. Аўтар знаходзіць велічню і гераічнае ў працэсе салдацкай адносіна да сваёй справы. Бесперапынна перамена баявых пазіцый, баі, атакі былі часткай штодзённага жыцця ваяцкі, прывычнай, хіля і веліч беспаспешнай справы, якая пераважала канцэнтры і напружэння ўсіх фізічных і духоўных сіл. «І пацягнулі за дымі дні ідэяў ідэяў гурмой. Папаўненне, атака. Папаўненне і зноў наступленне. І гэтак без канца, без краю, без перапынку, без...

ляе дні бачыць і чужыя ўсёды смерць. Ён толькі тое і ведае, што ззаду Ленінград, а яшчэ далей Радзіма, якая сыходзіць крываю і напружае ўсе свае сілы для намянення ўдару ворагу пад дзесятае рабру».

Дух яскравасці, суровай рашучасці, вера ў перамогу пастаянна спадарожнічаючы героіні кіні «Аб тых, хто выстаі», выжываючы ў тыповых сітуацыях ваяцкага жыцця.

Аўтар не закрывае вачэй і па тым адуменні з'яві, што мелі месца ў нашай арміі, асабліва ў пачатку вайны. Гэта—часовая разгубленасць, недастатковае тэхнічнае забеспячэнне арміі, выдаткі баявых, бездаказнасці, кар'ерызму, шкурніцтва, здрады. Паказваючы адуменні з'яві, раскрываючы трагічнае аблічча вайны, М. Яругін настойліва выяўляе не гераічную прафуду і мужнасць ваяцкіх патрыятыў. У кіні сустракаюцца малюнк смерці, але адсутнічае змаганне жаху, груба пацуюшых малюнкаў. Смерць—гэта не толькі жалезная непераможнасць вайны, але і пана перамогі. Разам з гэтым у падзвігах ваяцкіх патрыятыў адсутнічае самаахвярнае асуджэнне фантастыка-фаталістаў. Героі шукаюць не смерці са славай, а перамогі над ворагам.

М. Яругін напісаў кіні, якую выношава кіні год. Безумоўна, можна знайсці ў працяглай сілскай, кароткіх фраз дзёнікаў запісы мемуарыста недакладнасці стылю, можна ўказаць на фрагментарнасць асобных эпізодаў і сюж.

Не заўважым і не ўсёды аўтар умеа абдырае факты, правільна акцэнтава іх, адсутнічае адуменні чытачоў у кіні іншы раз звышняя галюна—высакрадаства духу ваяцкіх ваяцкі, высокую сваядомасць іх паліцыю. Хацелася б сустрэць па ўспамінах пра фактычнае жыццё артылерыяскага падраздзялення, у якім ваяваў аўтар, большае адуменні суровага жыцця і барышны ўсёй краіны ў той грозны ваяцкі год. Там б кіні набыла істотна новае, шырыню перспектывы, пачынаючы быць нейкім змаганнем з ваяцкімі і партыйскай элітай. Адуменні, аўтар не ўсёды ўмяліца да абаталюнаў, да гой філасофіі падзей і фактаў, акая надала бачанаму вышэйшую, мастыкую прайдзасці і пераканаўчасці.

І ўсё ж кіні «Аб тых, хто выстаі», напісана крываю сэрца ўдзельніка тых грозных падзей, глыбока хваляе. Лепшыме старонкі гучаць па-сучаснаму, набуўшы гуманістычнае, антавечнае пафасам.

Павел ДЗЮБАЙЛА.

НАРАЧАНСІЯ ПРАСТОРЫ.

(Заканчэнне.)

Пачатак на 3-й

стар.)

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★

★